

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	9
CZĘŚĆ I OBRONA PSYCHOLOGICZNA A ROZWÓJ: ROZWAŻANIA TEORETYCZNE	15
Rozdział 1. Stan wiedzy dotyczącej obrony psychologicznej podmiotu	17
1.1. Problem obrony psychologicznej we współczesnej psychologii	17
1.2. Kategoria „mechanizmy obronne” w interpretacji psychoanalitików	18
1.2.1. Przedmiot obrony psychicznej	19
1.2.2. Źródła mechanizmów obronnych	22
1.2.3. Rodzaje mechanizmów obronnych	23
1.2.4. Właściwości mechanizmów obronnych z perspektywy badań przeprowadzonych w obszarze psychoanalizy	28
1.2.5. Psychoanalityczne ujęcia obrony psychicznej – podsumowanie	34
1.3. Miejsce obrony psychologicznej we współczesnych poznawczych analizach człowieka w sytuacji stresu	37
1.3.1. Kategorie „stres” i „zagrożenie” w ujęciach Richarda Lazarusa i Stevana Hobfolla	38
1.3.2. Radzenie sobie ze stresem w ujęciach Richarda Lazarusa i Stevana Hobfolla a aktywność obronna	43
1.3.3. Miejsce obrony psychologicznej we współczesnych poznawczych analizach człowieka w sytuacji stresu – komentarz zamiast podsumowania	48
1.4. Zagrożenie i obrona psychologiczna w świetle poznawczych koncepcji z obszaru psychologii społecznej i osobowości	51
1.4.1. Mechanizmy obronne w ujęciu Heleny Grzegolowskiej-Klarkowskiej i Aliny Kolańczyk	52
1.4.2. Motywacja obronna i czynności obronne w świetle współczesnych ujęć samoregulacji	55
1.4.3. Zagrożenie i obrona psychologiczna w poznawczych koncepcjach z obszaru psychologii społecznej i osobowości – podsumowanie	67

Rozdział 2. Powiązania rozwoju psychicznego i obrony psychologicznej w wybranych koncepcjach rozwoju	69
2.1. Powiązania między obroną a rozwojem w ujęciu psychospołecznego rozwoju Erika Eriksona	70
2.1.1. Specyfika i funkcje mechanizmów obronnych w teorii rozwoju psychospołecznego	72
2.1.2. Dialektyczne relacje między rozwojem a obroną w ujęciu Erika Eriksona – podsumowanie	75
2.2. Teoria operatorów konstruktywnych (TCO) Juana Pascual-Leone a aktywność obronna i rozwój	77
2.2.1. Dialektyczne powiązania między rozwojem a obroną w koncepcji Juana Pascual-Leone – podsumowanie	86
Rozdział 3. Alternatywny, funkcjonalno-czynnościowy punkt widzenia na relacje między obroną psychologiczną a rozwojem.	88
3.1. Zagrożenie i funkcje aktywności obronnej w ujęciu funkcjonalno-czynnościowym	88
3.2. Podstawa szacowania zagrożenia w ujęciu funkcjonalno-czynnościowym aktywności obronnej	94
3.3. Klasyfikacja zagrożeń adolescentów w ujęciu funkcjonalno-czynnościowym	96
3.4. Ustosunkowanie wobec zagrożenia w ujęciu funkcjonalno-czynnościowym	97
3.5. Dwa kryteria teoretyczne wyodrębnienia czynności obronnych	101
3.6. Szczegółowa charakterystyka czynności obronnych adolescentów	103
3.7. Problem świadomego lub nieświadomego przebiegu aktywności obronnej	112
3.8. Funkcjonalno-czynnościowy punkt widzenia na relacje między obroną psychologiczną a rozwojem – podsumowanie	114
Rozdział 4. Rozwój i obrona w adolescencji	116
4.1. Przebieg rozwoju w późnym dzieciństwie i we wczesnej dorosłości a zadania rozwojowe w adolescencji	116
4.2. Przykłady modeli ujmujących adolescencję jako najbardziej burzliwy okres rozwoju	121
4.2.1. Miejsce aktywności obronnej w okresie dorastania w modelu rozwoju psychicznego Anny Freud	122
4.2.2. Burzliwość okresu adolescencji w ujęciu Erika Eriksona i miejsce aktywności obronnej w tym okresie życia	126
4.2.3. Mechanizmy obronne i George'a Vaillanta interpretacja sztormu i stresu w adolescencji	129
4.2.4. Aktywność obronna a Jeffreya Arnetta oraz innych współczesnych psychologów interpretacja sztormu i stresu w adolescencji	130
4.2.5. Burzliwość okresu adolescencji i miejsce aktywności obronnej w tym okresie życia – podsumowanie	136

CZĘŚĆ II OBRONA PSYCHOLOGICZNA W ADOLESCENCJI A ROZWÓJ: EMPIRYCZNE WERYFIKACJE 139

Rozdział 5. Aktywność obronna w adolescencji. Wyniki badań z zastosowaniem metody DMI Goldine Gleser i Davida Ihilevicha 141

- 5.1. Przykłady badań diagnozujących metodą DMI mechanizmy obronne adolescentów 141
 - 5.1.1. Mechanizmy obronne w adolescencji a rozwój Ego w badaniach Davida Levita 144
 - 5.1.2. Mechanizmy obronne a style kształtowania tożsamości w ujęciu Michaela Berzonsky'ego 148
 - 5.1.3. Mechanizmy obronne w adolescencji w świetle wyników badań Michaela Berzonsky'ego i Andrew Kinneya oraz Davida Levita – podsumowanie 154

Rozdział 6. Aktywność obronna polskiej młodzieży w świetle dotychczasowych badań przeprowadzonych kwestionariuszem PSPDQ Alicji Senejko 156

- 6.1. Kwestionariusz Psychospołecznych i Psychiczych Obron Młodzieży (*Psycho-Social and Psychic Defenses Questionnaire – PSPDQ*) w opracowaniu Alicji Senejko 157
 - 6.1.1. Rzetelność kwestionariusza PSPDQ 158
 - 6.1.2. Trafność teoretyczna kwestionariusza PSPDQ 161
- 6.2. Rodzaje zagrożeń doświadczanych przez różne grupy nastolatków diagnozowane za pomocą PSPDQ 165
- 6.3. Czynniki rozwojowe i podmiotowe a reakcje polskiej młodzieży na percypowane zagrożenia w świetle wyników badań przeprowadzonych metodą PSPDQ 172
 - 6.3.1. Bunt młodzieńczy a aktywność obronna – wyniki badania przeprowadzonego metodą KBM Anny Oleszkowicz i PSPDQ Alicji Senejko 189

Rozdział 7. Rozwojowo-systemowa diagnoza aktywności obronnej młodzieży. Badanie własne 193

- 7.1. Cele badania ukierunkowanego na rozwojowo-systemową diagnozę aktywności obronnej adolescentów 193
- 7.2. Osoby badane 194
- 7.3. Metody wykorzystane w projekcie badawczym 194
- 7.4. Pytania badawcze i hipotezy 209
- 7.5. Analiza wyników badania 213
 - 7.5.1. Charakterystyka wstępna osób badanych – analiza wyników badania uwzględniająca podstawowe dane dotyczące diagnozowanych zmiennych 213

7.5.2. Zależności między rozwojowo-podmiotowymi czynnikami a aktywnością obronną charakteryzowaną przez różnorodność, rodzaj, typ, wymiar	224
7.5.3. Ustosunkowanie osób badanych wobec zagrożenia a ich aktywność obronna	232
7.5.4. Podstawa szacowania (doświadczania) zagrożenia a cechy aktywności obronnej adolescentów	238
7.5.5. Silny rozwojowy i silny nierozwojowy – wymiary aktywności obronnej – analiza dyskryminacyjna	242
7.5.6. Analiza dyskryminacyjna odnosząca się do rodzaju (poziomu konstruktywności) aktywności obronnej	250
7.5.7. Analiza dyskryminacyjna odnosząca się do różnorodności aktywności obronnej	254
7.5.8. Analiza dyskryminacyjna odnosząca się do typu aktywności obronnej (poziomu psychicznych i psychospołecznych obron)	257
7.6. Interpretacja wyników badania	260
7.6.1. Rodzaj (poziom konstruktywności) aktywności obronnej – najważniejsze predyktory	261
7.6.2. Różnorodność aktywności obronnej – najważniejsze predyktory	268
7.6.3. Typ psychiczny i psychospołeczny aktywności obronnej – najważniejsze predyktory	271
7.6.4. Rozwojowy i nierozwojowy – wymiary aktywności obronnej, najważniejsze predyktory	274
7.6.5. Rozwojowo-systemowa diagnoza aktywności obronnej adolescentów – podsumowanie	279
ZAKOŃCZENIE	285
ANEKS	
I. Analiza dyskryminacyjna – opis metody	289
II. Kwestionariusz PSPDQ	291
BIBLIOGRAFIA	303
Indeks nazwisk	322
Indeks rzeczowy	328